

BOSHLANG'ICH SINFLARDA CHET TILINI O'QITISH METODIKASI VA TA'LIM TEXNOLOGIYALARI.

Ergashova Feruza Yuldashevna

Toshkent amaliy fanlar universiteti, Chet tillar 2 kafedrası v.b dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda chet tilini o'qitishning zamonaviy metodikasi va ta'lim texnologiyalaridan foydalanish masalalari yoritilgan. Unda til o'rganishning ilk bosqichida o'quvchilarda chet tiliga qiziqishni uyg'otish, eslab qolish va muloqot kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati ko'rib chiqilgan. Shuningdek, interfaol metodlar, multimedia vositalari, o'yin texnologiyalari va raqamli resurslardan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, chet tili, o'qitish metodikasi, interfaol usullar, ta'lim texnologiyalari, vizual vositalar, raqamli resurslar, kommunikativ yondashuv.

Bugungi globallashuv davrida chet tillarini erta yoshdan o'rgatish talabi ortib bormoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilariga chet tilini o'rgatish nafaqat til bilimlarini singdirish, balki ularning muloqotga tayyor bo'lishi, eshitish, tushunish, so'zlashish va yozish kabi kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida boshlang'ich ta'limga ham alohida e'tibor qaratilib, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va texnologiyalar keng joriy etilmoqda.

Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'qitish metodikasi va ta'lim texnologiyalari haqida batafsil ma'lumot beraman. Bu jarayon yosh bolalarning psixologik va fiziologik xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilishi, o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilishga qaratilishi kerak. Quyida ushbu mavzuni kengroq yoritaman, asosiy metodlar, ta'lim texnologiyalari va amaliy maslahatlarni keltiraman.

Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'qitish metodikasi

Boshlang'ich sinf o'quvchilari (6-10 yosh) chet tilini o'rganishda o'ziga xos ehtiyojlarga ega. Ularning diqqati qisqa muddatli, tasavvurlari boy va o'yin orqali o'rganishga moyil. Quyida eng samarali metodlar keltiriladi:

O'yin orqali o'qitish (Game-Based Learning)

- Maqsad: Bolalarni o'qish jarayoniga jalb qilish va chet tilini tabiiy muhitda o'rganishga undash.

- Misollar:

- So'z kartalari (Flashcards): Rangli kartalar yordamida yangi so'zlarni o'rgatish. Masalan, "apple" so'zini o'rgatish uchun olma rasmi va so'zni ko'rsatish.

- O'yinlar: "Simon Says" (ingliz tilida buyruqlar berish), "Bingo" (so'zlarni topish) yoki "Memory Game" (so'z va rasm juftliklarini moslashtirish).

- Harakatli o'yinlar (TPR - Total Physical Response): Bolalarga so'zlarni harakatlar bilan bog'lashni o'rgatish. Masalan, "jump" so'zini aytganda sakrashni ko'rsatish.

- Afzallik: Bolalar o'yin orqali stresssiz o'rganadi, bu esa tilga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Kommunikativ yondashuv (Communicative Approach)

- Maqsad: Bolalarni real hayotiy vaziyatlarda ishlatiladigan iboralarni o'rganishga o'rgatish.

- Misollar:

- Oddiy dialoglar: "What's your name?", "How are you?" kabi iboralarni o'yin yoki rolli o'yinlar orqali mashq qilish.

- Guruh ishi: Bolalarni juftliklarda yoki kichik guruhlarda oddiy suhbatlar o'tkazishga undash.

- Afzallik: Bolalar tilni amaliy kontekstda ishlatishni o'rganadi, bu ularning ishonchini oshiradi.

Kontekstli o'qitish (Context-Based Learning)

- Maqsad: Yangi so'zlar va iboralarni vizual yoki hikoya kontekstida taqdim etish.

- Misollar:

- Hikoyalar: Chet tilida oddiy hikoyalar o'qib, so'zlarni kontekstda tushuntirish. Masalan, "The Very Hungry Caterpillar" kitobini ingliz tilida o'qish.

- Vizual materiallar: Rasmlar, videolar yoki animatsiyalar yordamida so'zlarni tasvirlash.

- Afzallik: Bolalar so'zlarni faqat ezberlash o'rniga, ularning ma'nosini tushunib o'rganadi.

Induktiv usul (Inductive Approach)

- Maqsad: Grammatik qoidalarni to'g'ridan-to'g'ri o'rgatish o'rniga, ularni namunalar orqali sezdirish.

- Misollar:

- "I am running", "She is running" kabi jumalarni turli kontekstlarda ishlatib, "-ing" shaklini sezdirish.

- Bolalardan qoidani o'zlari topishga undash, masalan, "Bu jumalarda qanday o'xshashlik bor?" deb so'rash.

- Afzallik: Bolalar qoidalarni organik tarzda o'rganadi, bu esa ularga og'irlik qilmaydi.

Takrorlash va mustahkamlash (Spaced Repetition)

- Maqsad: O'rganilgan so'zlar va iboralarni unutilmasligini ta'minlash.

- Misollar:

- Har darsda oldingi darsdan 2-3 ta so'z yoki iborani qayta takrorlash.

- Qisqa viktorinalar yoki mini-o'yinlar orqali bilimlarni mustahkamlash.

- Afzallik: Bolalar o'rganganlarini uzoq muddat eslab qoladi.

Ta'lim texnologiyalarining roli

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tilini o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Quyida asosiy texnologiyalar va ularning qo'llanilishi:

Interaktiv doskalar (Interactive Whiteboards)

- Qo'llanilishi:

- Chet tilidagi so'zlarni, rasmlarni yoki videolarni ko'rsatish.

- Interaktiv o'yinlar, masalan, so'zlarni moslashtirish yoki jumalarni to'ldirish.

- Misol: "Smart Board" yordamida bolalar so'zlarni sudrab, to'g'ri rasmga joylashtirishi mumkin.

- Afzallik: Diqqatni jalb qiladi va darsni dinamik qiladi.

Mobil ilovalar

- Misollar:

- Duolingo Kids: Bolalar uchun qiziqarli, o'yin shaklidagi mashqlar.

- Lingokids: Qo'shiqlar, hikoyalar va interaktiv vazifalar orqali til o'rgatish.

- Quizlet: So'z boyligini o'rganish uchun raqamli kartalar.

- Afzallik: Bolalar uyda yoki sinfda mustaqil ravishda o'rganishi mumkin.

Onlayn platformalar

- Misollar:

- Kahoot: Guruhda o'ynaladigan viktorinalar orqali so'zlarni takrorlash.

- Classroom Dojo: O'quvchilarning muvaffaqiyatlarini rag'batlantirish va ularga ball berish.

- Afzallik: Raqobat muhitida o'quvchilarning faolligi oshadi.

e) Virtual haqiqat (VR) va kengaytirilgan haqiqat (AR)

- Qo'llanilishi:

- Virtual sayohatlar: Masalan, ingliz tilida "London bo'ylab sayohat" tashkil qilish.

- AR ilovalar orqali so'zlarni 3D tasvirlar bilan bog'lash.

- Afzallik: Bolalarni immersiv muhitda o'qitish, ularga chet tili muhitini "hissiy" tajriba sifatida taqdim etish.

Sun'iy intellekt (AI) asosidagi vositalar

- Misollar:

- AI chat-botlar: Bolalar oddiy suhbatlar o'tkazishi mumkin bo'lgan botlar (masalan, Google Assistant yoki xAI'ning Grok vositasi oddiy dialoglar uchun

moslashtirilgan bo'lishi mumkin).

- Talaffuzni tuzatuvchi ilovalar: ELSA Speak kabi ilovalar bolalarga to'g'ri talaffuzni o'rgatadi.

- Afzallik: Shaxsiy yondashuv va real vaqtda fikr-mulohaza.

Amaliy maslahatlar

Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'qitishda muvaffaqiyat bir nechta omillarga bog'liq:

- Qisqa va dinamik darslar: Bolalarning diqqat oralig'i 15-20 daqiqa, shuning uchun darslar turli faoliyatlar (o'yin, qo'shiq, hikoya) bilan almashinishi kerak.

- Ijobiy muhit: Xatolarni yumshoq tuzatish va har bir muvaffaqiyatni (sertifikat, stikerlar) bilan rag'batlantirish bolalarni motivatsiya qiladi.

- Ota-onalarni jalb qilish: Uyda oddiy vazifalar (masalan, qo'shiq aytish, so'z takrorlash) berish orqali ota-onalarni jarayonga qo'shish.

- Individual yondashuv: Har bir bolaning o'rganish sur'ati va qiziqishlarini hisobga olish. Masalan, ba'zi bolalar hikoyalarni, boshqalari esa o'yinlarni afzal ko'radi.

- Madaniy elementlar: Chet tilini o'rgatishda o'sha tilning madaniyatini tanishtirish (bayramlar, an'analar) bolalarning qiziqishini oshiradi.

Xulosa

Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'qitish – bu nafaqat til bilimlarini o'rgatish, balki o'quvchilarning ijtimoiy-madaniy dunyoqarashini kengaytirish imkonidir. Bu jarayonda metodik yondashuvlar va texnologiyalarning uyg'unligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, o'yin, emotsiya va raqamli vositalar asosidagi o'qitish natijadorlikni oshiradi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining chet tili o'qitish bo'yicha maxsus kurslarini tashkil etish.

Har bir dars uchun multimedia, audio, video va interaktiv materiallar bankini yaratish.

Boshlang'ich sinflar uchun maxsus adaptatsiyalangan mobil ilovalarni

ishlab chiqish.

Chet tilini o'qitishda CLIL va TPR metodlariga asoslangan dasturlarni keng joriy etish.

Ta'lim vazirligi tomonidan bosqichma-bosqich raqamli texnologiyalarni maktablarda joriy etishni jadallashtirish.

Adabiyotlar.

1. Turdaliyeva G.N "Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar"// 2020 .
2. Bekmuratova U.B . " Ingliz tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish" // Toshkent 2012.
3. Toliboboeva, S. J. (2020). TEACHING INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ENGLISH. ScienceandEducation, 1(SpecialIssue 2).
4. Толибобоева, Ш. (2020). Ingliz tilini o'qitishdagi zamonaviy ta'lim texnologiyalari. YoungScientist, 19(309), 581-582.
5. Juldasheva, N. N. (2020). Хорижий тилларни ўқитишда ахборот технологиялар ва инновацион методларнинг ўрни. Молодой ученый, (12), 332-333.
6. Ashirbaeva, A. (2020). POSITIVE TRAITS OF TEACHING LANGUAGE THROUGH LITERATURE. ScienceandEducation, 1(SpecialIssue 2).
7. Umirova, Z. (2020). IMPORTANCE OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES. International Scientific Conference of Students and Young Scientists "FARABI ALEMI"